

MYNT KONTAKT

FEBRUARI 1979

SVERIGE 7:50
NORGE 9:25
DANMARK 9:50
INKL. MOMS

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS TIDSKRIFT

1878 års svenska tvåkrona med "och"

Sid 4

MYNTNINGEN UNDER ERIK AV POMMERN

Sid 6

MEDALJSERIEN NORDENS HUVUDSTÄDER

Sid 10

EN NUMISMATISK RÖVARHISTORIA

Sid 11

MEDALJ "INTERNATIONELLA BARNAÅRET 1979"

Sid 12

ETT INTRESSANT SILVERMYNT

Sid 14

SUOMALAISET LUKIJAMME VOIVAT KIRJOITTA MEILLE SOUMEKSI

Sid 15

Den sjunkna skatten.

1725, i januari, avseglar en grupp fartyg från Holland till Ostindien. I lasten: 3,2 miljoner floriner i silver och guld som skall gå till löneutbetalningar från det Nederländska Ostindiska Kompaniet. I en stormnatten mellan den 7 och 8 mars driver ett av fartygen, "Akerendam", upp på ön Runde på norska västkusten och bryts sönder. Ingen ombord överlever.

Efterhand bärgar Runde-borna vrakspillror – och några kistor med mynt.

1972 i juli gör tre sportdykare sitt livs fynd. Havsbotten glimmar av guld- och silvermynt. Den försvunna Ostindien-skatten från "Akerendam"!

1978 i november säljs Akerendam-skatten på en mycket uppmärksam auktion i Zürich.

Nu att köpa i Sverige:

En mindre del av skatten, fördelad på 250 etuier, erbjuds nu den svenska marknaden. Varje etui innehåller 1 gulddukat, 4 silverdukatoner, 4 realer (silver) och 15 stuiver (silver), totalt 24 mynt.

Alla utom tre silvermynt är rengjorda efter den långa tiden på havsbotten som satt sina spår på åtskilliga mynt.

Etuiet med mynt kostar 5.400 kronor inkl mervärdeskatt, porto, postförskottsavgift och assurancesavgift. Med varje etui följer ett grafiskt blad som föreställer "Akerendam" på hennes sista resa. Det är signerat av konstnären, Folke Sjögren. Till varje etui hör också en beskrivning av mynten och bakgrunden till fyndet, författad av konservator Björn Rönning, chef för myntkabinettet vid Oslo universitet.

De 250 etuierna säljs endast genom David Bonnier AB,
Box 19135, 10432 Stockholm. Telefon 08-30 34 50.

MYNTKONTAKT

SVENSKA NUMISMATISKA
FÖRENINGENS TIDSKRIFT

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-67 55 98
(måndag-fredag kl 10.00-13.00)

Myntkontakt:

Postgiro 42 30 50-4

Bankgiro 219-0502

Svenska Handelsbanken

Myntkontakt utkommer den 1 i
månaderna februari - maj och
september - december.

Prenumeration: helår 55:-

REDAKTION

Huvudredaktör

och ansvarig utgivare:

Frank Olrog

Telefon 08-26 14 57

Arkitektvägen 29

161 45 Bromma

Biträdande redaktörer:

Madeleine Greijer

Torbjörn Sundquist

Copyright:

Myntkontakt och respektive
författare, vilka ansvarar för
sakinnehållet i sina bidrag

ANNONSER

Bokning

Telefon 08-67 55 98, 756 86 62

Annonspriser exkl. moms:

2 sidor (mittuppslag)	2 000:-
2:a omslagssidan	1 200:-
omslagets 4:e sida	1 500:-
1/1 sida (157×220 mm)	1 000:-
2/3 sida (104×220 mm)	700:-
1/2 sida (157×108 mm)	525:-
1/3 sida (50×220 mm)	375:-
1/4 sida (76×108 mm)	290:-
1/6 sida (50×108 mm)	200:-
1/12 (50×52 mm)	110:-

Sista materialdag:

Den 5:e i månaden
före utgivning

Annonsmaterial:

Negativ eller positiv offsetfilm

Sändes till Ordfront

Fack, 104 32 Stockholm

Annonsor som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avbjas

ISSN nr 0435-8245

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

PROGRAMMET februari-maj 1979

Lokal: Östermalmsgatan 81, Stockholm, om ej annat anges.
Tid: kl 18.30, om ej annat anges.

FEBRUARI

Onsdag 7. Lars O. Lagerqvist visar och berättar om den diabilserie,
som Svenska Numismatiska Föreningen har till salu.

Tisdag 27. Medeltidssektionen: Föredrag av Lars O. Lagerqvist om
bokstavsbrakteater; diskussion.

MARS

Torsdag 1. Föreningsmöte. Föredrag om Oskar II:s och Gustav V:s
mynt; diskussion.

Lördag 17. Antiksektionen träffas kl 15.00. Programmet ej fastställt.

Onsdagen 28. István Gedai från Budapest håller föredrag i Historiska
Museets hörsal, Storgatan 41, Stockholm, kl. 19.00 om "Connection
of Hungarians with the trade of Arabs and Vikings in IX-XI Centu-
ries".

APRIL

Svenska Numismatiska Föreningens årsmöte kommer att hållas i april.
Tid och plats kommer att meddelas snarast.

Lördag 7. Medeltidssektionen träffas kl. 15.30. Programmet ej fast-
ställt.

MAJ

Fredag-lördag 11-12. Svenska Numismatiska Föreningens vårauktion.

Lördag-Söndag 19-20. Svenska Numismatiska Föreningens resa till
Åbo. Program meddelas snarast. Anmäl ditt intresse till föreningens
kansli!

Måndag 21. Medeltidssektionen sammanträder. Programmet ej fast-
ställt.

Antiksektionen

samlades lördagen den 9 december
1978 kl. 14.00 i Kungl. Myntkabi-
nettets bibliotek. Dag och tid hade
valts för att de medlemmar, som
inte bor i Stockholm, skulle kunna
närvara. Ett 15-tal personer från
när och fjärran hörde antikvarie
Harald Nilsson berätta om antika
mynt i allmänhet och bestämning
av romerska mynt i synnerhet. Bib-
lioteket visades. Gemensamma
problem ventilerades. Det beslöts,
att ledarskapet för antiksektionen
fr o m 1 mars 1979 skall övertas av
Stefan Bakos.

*

UPPSKJUTET EVENEMANG

Som framgått av utsänt meddelan-
de blev Kenneth Jenkins föredrag
"Carthage and the Coins of Hanni-
bal's War" den 24 januari tyvärr
uppskjutet på grund av sjukdom.
Ny tidpunkt för föredraget har ännu
ej hunnit fastställas.

*

C.G.

1878 års svenska tvåkrona med "och"

Några anteckningar

Av GUNNAR SUNDBERG

Överst 1878 års tvåkrona med OCH. I mitten 1878 års tvåkrona med O. Nederst 1880 års tvåkrona med OCH. De avbildade exemplaren finnes i Kungl. Myntkabinettet, Stockholm. Foto: Nils Lagergren, ATA.

Av de i Sverige efter 1873 präglade mynten är 1878 års tvåkrona med texten OSCAR II SVERIGES OCH NORGES KONUNG ett av de av samlarna allra mest eftertraktade. Är denna variant (normaltypen har SVERIGES O. NORGES)

värd den uppmärksamhet den har uppnått eller är jakten efter den blott uttryck för ett sterilt variant-samlande?

Förändringen av mynttexten från O. till OCH börjar redan 1876 — detta års guldtiokronor uppvisar

både O. (med Mm S.T. och utan hjärtvapen) och OCH (med Mm E.B. och med hjärtvapen). På guldtjugokronorna sker förändringen under 1877, från vilket år både O. och OCH förekommer, på enkronorna fr.o.m. 1877. På tvåkronorna äger förändringen rum först 1878 på en mycket liten del av upplagan. Vi måste utgå ifrån att det här gäller en konsekvent genomförd, avsiktlig förändring av mynttexten, inte en tillfällig eller godtycklig sådan av myntgravören (Lea Ahlborn) personligen. Troligt är, att förkortningen O. har ansetts oskön och språkligt otillfredsställande — liksom den än idag anses i högre stil, än mer i officiellt språk. Dessutom bör skrivningen O. ha betraktats som mindre motiverad efter mynttextens förkortning från det längre SVERIGES NORR. GÖTH. O. VEND., som före tillkomsten av 1873 års myntlag brukades på alla nominaler fr.o.m. dukaten t.o.m. ettöret. På den största silvernominalen, fyra riksdaler riksmünt, där det fanns gott om utrymme, skrevs f.ö. redan före 1873 OCH. På 25-, 10- och 1-ören användes V. i stället för VEND.

Ett uttalande om detta ämne finns i Numismatiska Meddelanden I, 1874, s. 72 av M. L., d.v.s. intendenten vid Göteborgs myntkabinett Magnus Lagerberg, f.ö. en av stiftarna av Svenska Numismatiska Föreningen. Efter beskrivande av de första mynt, som slagits efter tillkomsten av lagen om rikets mynt den 30 maj 1873, d.v.s. 1873 års guldtjugokrona och samma års guldtiokrona, på vilka mynt för första gången den kortare texten SVERIGES O. NORGES KONUNG uppträder, tillfogas bl.a. följande.

”Med anledning af ofvan beskrifna guldmünt torde följande anmärkningar med fog kunna framställas.

Oaktadt god plats funnits för utförande af alla orden i *åtsidans* omskrift, har likväl OCH blifvit förkortadt till O., hvartill sålunda någon giltig orsak icke kan tänkas. —

Varför Lagerberg anser sig ”med fog” kunna rikta anmärkning mot skrivningen O. anges inte, men att hans motivering gått i riktning med vad ovan sagts, kan förmodas.

Vad angår porträttbilden på två-

kronan 1878 med OCH, visar den smärre modifikationerna i förhållande till varianten med O. 1876-80. Ansiktets och bakhuvudets profiler är något ändrade och huvudet tycks vara en aning smalare, varigenom ansiktstrycket i någon mån blir ett annat än tidigare. Tvåkronan 1878 med OCH har inte samma porträtt som tvåkronan 1880 med OCH, ej heller detsamma som enkronan 1877-89. Det är vanskligt att yttra sig om, huruvida modifikationen av porträttet på 1878 med OCH är avsevärd eller inte, men det förefaller rätt osannolikt, att om en ny stamp graveras för tvåkronor 1878, hänsyn då inte tages till den nya porträttbild, som kommer fr.o. m. 1877 års enkrona.

Vi kan vidare konstatera, att på 1878 års tvåkrona med OCH strieringen är påfallande grov — troligen grövre än på något annat efter 1873 präglad svenskt mynt. Att försöka räkna pärlorna på de två typerna faller mig inte in — det skulle vara knappologi. Det väsentliga är, att pärlranden är så grov, att vi med viss rätt torde kunna påstå, att myntet har fått ett annat utseende. Om denna grövre striering är avsevärd eller inte må lämnas osagt, men helt omöjligt behöver det inte vara, att den är medveten. I så fall bör vi väl uppfatta den betydligt finare strieringen på 1880 års tvåkrona med OCH som utslag för att man inte varit nöjd med försöket 1878. — Övriga smärre skiljaktigheter, som kan upptäckas vid ett noggrant studium av tvåkronan 1878 med OCH, t.ex. i fråga om bokstävernas storlek och form, tar jag här inte upp. Frågan om bokstävernas utseende på 1870-talets en- och tvåkronemynt för bl.a. till problem, som hör samman med 1876 års tvåkrona-varianten, varom mera i en kommande artikel i MYNTKONTAKT.

Trots all den försiktighet, som här är av nöden, kan vi förmoda, att tvåkronan 1878 med OCH inte har tillkommit av en tillfällighet utan är ett uttryck för en medveten strävan att förändra tvåkronornas utseende. Eventuellt kan vi uppfatta myntet som ett provmynt. Att gravera en ny stamp 1878 enbart för att prägla flera mynt förefaller osannolikt, dels därför att med stampen med OCH 1878 troligen präglats så få mynt, att dess kapa-

citet inte tillfullo utnyttjats, dels därför att man ännu 1880 tycks ha haft stampar att framställa en stor del (den med O.) av detta års tvåkronor med den tidigare porträttbild.

Som öppna måste vi här lämna frågorna, varför man ansett, att en- och tvåkronporträtten bort ändras så hastigt som sker, varför man inte lät enkronporträttet av 1877 gälla också en ny typ av tvåkrona, varför till 1880 års tvåkrona med OCH graveras en helt ny bild, som väl får anses som den minst lyckade Lea Ahlborn har gjort — i Numismatiska Meddelanden XVIII, 1908, s. 38 betecknas den som "ful" — och varför stampen av 1878 med OCH — om den, som det synes, inte tillfullo har utnyttjats — inte fått komma till användning 1880.

De två exemplar av tvåkronan 1878 med OCH, som nu förvaras i Kungl. Myntkabinetet i Stockholm, har från varandra avvikande tjocklek och tyngd. Riksbankens exemplar är 2.5 mm tjockt och väger 14.98 g, medan Kungl. Myntkabinetets är inte mindre än 2.9 mm och har en vikt av 15.01 g. Viktdifferenserna faller inom de fastställda gränserna för toleransen vid prägning av tvåkronor (15.0450-14.9550 g, jämför Wallroth i Numismatiska Meddelanden XXII s. 170). Beträffande tjockleken finns inte några bestämmelser för toleranser; det synes vara så, att tjockleken på 1870-talets tvåkronor varierar. Att dra några slutsatser utifrån den olika tjockleken hos de två här nämnda exemplaren synes svårt.

Tvåkronan 1878 med OCH har, såvitt jag kunnat finna, inte tidigare behandlats i den numismatiska litteraturen på annat sätt än att existensen av myntet påpekats. Den har skilts från normaltypen genom angivande av OCH. I Numismatiska Meddelanden XVIII s. 38 nämnes även den grövre strieringen. Myntets stora sällsynthet har f. ö. inte fastslagits förrän på 1950-talet.

Ovanstående rader är ett försök att utan anspråk på slutgiltighet eller fullständighet belysa ett alls inte intresselöst mynt. Om någon av MYNTKONTAKTS läsare på någon punkt vill komplettera — eller kritisera — vår framställning, tar vi gärna emot påpekanden.

ÅRETS SUCCÉ !

NYA UTGÅVAN AV MYNTKALENDER 1979

- VÄRD. PRISER 1818-1979 MED AVBILDNINGAR AV ALLA MYNTTYPER
- UPPFÖRSTORINGAR AV VARIANTER
- INKÖPSPRISER HOS SVERIGES MYNTHANDLARE
- UPPLAGESIFFROR
- VÄRD. PRISER ÄVEN I KVALITÉT 0
- REGISTER ÖVER ADRESSER OCH TEL. NR ÖVER MYNTHANDLARE I SVERIGE
- RÅD TILL SAMLARE, ARTIKLAR M M, M M, M M

**GÖR SOM ALLA
ANDRA
KÖP
MYNTKALENDER 79**

Pris inkl. moms 13:95

Myntningen under Erik av Pommern

Av LARS O. LAGERQVIST

[2]

Lars O. Lagerqvist höll den 9 september 1978 ett föredrag med ovanstående titel inför Svenska Numismatiska Föreningens medeltidssektion.

MYNTKONTAKT publicerade i nr 10/1978 första hälften av föredraget och nu återger vi andra hälften därav.

Sverige

Under Albrekt av Mecklenburg (1364-89) utgavs de första örtugarna, slagna i Stockholm och Kalmar samt möjligen vid Silvberget. Dessutom präglades brakteater av flera typer, varav de med krönt huvud, krönt A och krönt S (fig. 8) vållat och vållar forskningen stora svårigheter på grund av att de utgavs under så lång tid — de två förstnämnda i varje fall till ca 1520, den sistnämnda långt in på 1400-talet. Åtskillig möda har lagts ner på att datera de olika varianterna och man har kommit en bit på väg (se Brita Malmer 1977). Vi skall här inte uppehålla oss vid frågan om vilka varianter som eventuellt kan höra hemma i perioden 1396-1439; det verkar närmast ha varit en paus vid denna tid. Möjligen har tomrummet utfyllts med mecklenburgska tjurhuvudbrakteater, som är vanliga i lösfynden från främst kyrkor (B. Malmer 1978). Vad beträffar örtugsmyntningen i Albrekts namn får vi inte bortse från möjligheten, att denna kan ha fortsatt i Stockholm, som var besatt av den tillfångatagne kungens anhängare fram till 1395 — ja, kanske också under Hansan, som enligt fördraget med Margareta höll staden ännu några år.

En prägling av örtugar återupptogs först ca 1405, till en början i Stockholm och Västerås, ca 1409 även i Åbo. Medan Albrekts örtugar har en medelvikt av ca 1,30 gram och en halt om ca 800/1000, visar undersökningar att Eriks undergått en försämring — de väger

ca 1,10 gram och håller ca 780/1000 (något lägre i Västerås). Man måste emellertid beakta, att de undersökningar som gjorts av Albrekts örtugar inte gällt de olika typerna och varianterna var för sig, utan utgör ett medeltal av flera bland dem (redovisat hos Thordeman 1936). Man kan se det som mycket sannolikt, att halten och vikten successivt minskat under Albrekts regering, särskilt vid det länge verk samma myntverket i Stockholm, och till sist närmat sig vad vi här angivit för Erik av Pommerns örtugar. Även för hans långa regering gäller, att de olika typerna, utgivna mellan 1405 och 1439 eller längre, kan representera en sjunkande skala, något som bör undersökas. Vi-

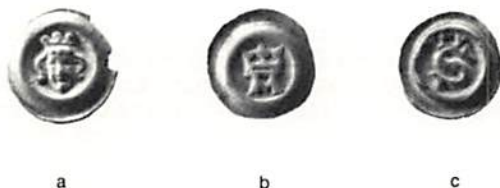

FIG 8

Svenska brakteater: a. med krönt huvud, b. med krönt A, c. med krönt S, slagna under flera regenter från 1300-talets senare hälft. a-b präglades till ca 1520, c till 1400-talets mitt. De här avbildade varianterna hör till de tidiga formerna, som kan dateras till före 1400. Det är sannolikt, att brakteaterpräglingen var inställd under Eriks regering, men att äldre exemplar ännu cirkulerade. Vikt ca 0,20-0,30 g. Kungl. Myntkabinettet (liksom Fig 9-18).

FIG 9

Stockholm, örtug av den äldsta typen (ca 1405) med krönt kungahuvud.

FIG 10

Stockholm, örtugar av senare typer, slagna till 1439 eller något senare. Medelvikt 1,10 g. a. trekronorsskölden på litet kors. b. utan kors.

dare får man vid en ny analys se till, att man undersöker så fullständiga och ocirkulerade exemplar som möjligt. Eriks örtugar var nämligen gångbara mycket länge och påträffas i skattfynd, nedlagda så sent som under Gustav Vasas regering. (1530-talet).

Den enligt alla forskare äldsta örtugstypen under Eriks regering är slagen i Stockholm och an knyter till företrädarens så tillvida att den har ett krönt kungahuvud på åtsidan. Frånsidan visar däremot kungainitialen E på ett litet kors (fig. 9). Åtsidans inskrift läses ERICVS REX (Erik konung), frånsidans NONETA STOKHOL (mynt från Stockholm). Utan att vara någon raritet är denna typ långtifrån så vanlig som den följande, som uppvisar två undertyper och talrika varianter. Åtsidan har trekronorsskölden på litet kors eller utan dylikt, frånsidan allttjämt E på litet kors. Nu anges alltid kungens hela titel i förkortning, dvs ERICVS REX D[aciae] S[ueciae] N[orvegiae]; frånsidans inskrift är densamma som för tidigare nämnd typ (fig. 10). Frågan är, om detta inte är den av den svenska senmedeltidens örtugstyper, som slagits i det största antalet — den är fortfarande lätt att komma över för samlarna. De många varianterna, hybriderna, fel-

FIG 11

Västerås, örtug efter 1405. En mycket sällsynt typ (sköld på litet kors).

graveringarna osv visar också att det måste förhålla sig så. En hybrid mellan Kristoffers och Eriks mynt (åtsida från den enes, frånsida från den andres mynt) visar, att prägling i Eriks namn kan ha pågått till 1441, då Kristoffer tillträdde.

I Västerås slogs tre typer. Av deras förekomst att döma var myntningen mindre omfattande än i Stockholm. Den första typen har trekronorssköld på litet kors och på frånsidan ett krönt A (för Aros, dvs. Västerås); inskriften är vad vapensidan beträffar densamma som

FIG 12

Västerås, örtug efter 1405. Den vanligare typen med många varianter (skölden utan underlagt kors). Detta ex. med WESTARS i frånsidans omskrift.

för Stockholm, medan den andra anger myntorten, NONETA ARS eller AROS (fig. 11). Påpekas bör kanske, att skrivsättet NONETA i stället för det korrekta MONETA är så vanligt under denna tid, att man knappast vill tala om felstavning. Denna typ är mycket sällsynt. Den vanligaste, nr 2, är likartad, men trekronorsskölden är inte lagd på något kors (fig. 12). Den har flera varianter, bl a med kunganamnet utan angivande av landsnamn (REX REX ERICVS, även felstavat IRX) och med myntorten angiven som WEST'ARS eller WESTE'AR. Skölden kan vara spetsig eller trubbig.

Den tredje typen, också mycket sällsynt, har samma åtsida som nr 2 och den märkliga dubbelskrivningen av REX i omskriften, men på frånsidan som bild bokstaven A lagd på ett stort kors (ett Ave Maria-monogram är en möjlig dubbel-tolkning av dess betydelse; fig. 13).

FIG 13

Västerås, örtug efter 1405. Den tredje typen med A på kors; den sällsyntaste.

Finland

Präglingen i Åbo kan att döma av bevarade exemplar inte ha varit särskilt omfattande, men är desto intressantare. Man får se den som ett led i en önskan att undantränga cirkulerande baltiska mynt. Kanske

var det därför, som man ej blott slog en örtug, utan också två lägre valörer. Den förstnämnda är känd i en typ i två varianter (fig. 14). Åtsidan visar trekronorsskölden samt har omskriften ERICVS REX SWECIE, frånsidan ett krönt A och omskriften MONETA ABO-ENSIS. Det krönte A finns i två varianter: den ena ett A med tvärstreck och perspektivisk kronring, den andra A utan tvärstreck samt med rak kronring; den sistnämnda är något mindre sällsynt.

FIG 14

Åbo, örtug ca 1409 eller senare.

De två lägre valörerna är mycket omdiskuterade. Den ena benämns 6-penning eller abo och visar på åtsidan bokstaven E lagd på litet kors samt omskriften ERICVS REX, på frånsidan ett A (okrönt) med eller utan punkter samt NONETA ABOENS eller -IS (fig. 15). Den andra valören benämns 4-penning (hos Hildebrand felaktigt "sterling") och är präglad på något mindre platt — vikt och halt är däremot enligt gjorda prov nästan densamma som för 6-penningen! Den har på åtsidan en krona på stort kors, på frånsidan bokstaven A med eller utan omgivande ringar (fig. 16). In-

FIG 15

Åbo, sexpenning ("abo") ca 1409 eller senare.

FIG 16

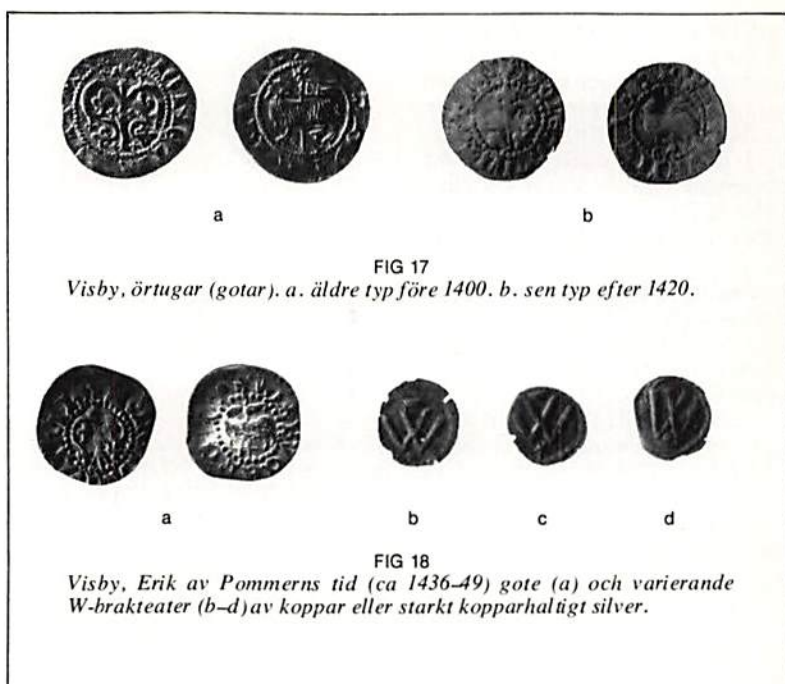
Åbo, 4-penning ca 1409 eller senare.

skriften på den förra är densamma som på stockholmsörtugarna, eller ERICVS REX DSN, medan fransidan har samma som 6-penningen. Förmodligen har man dessutom präglat brakteater med ett A i Åbo. Problemen kring myntningen i staden utforskas fn av chefen för Myntkabinettet i Helsingfors, intendent Pekka Sarvas, och det är att hoppas att han skall kunna lösa gåtorna.

Vi vet mycket litet om förhållandena vid de olika myntverken. Ett par namn (från Stockholm 1415-28) på myntmästare är kända — de var som alltid vid denna tid utlänningar, kom ursprungligen från Nederländerna och hade tjänstgjort i Danmark. Som framgår av skildringen ovan, samordnades aldrig myntsystemen inom Kalmarunionens länder — Sverige behöll sin gamla mynträkning, Danmark-Norge gick över till den lybska och led av en mycket större myntförsämring.

Gotland

Den gutniska marken och gutniska mynträckningen var under äldre medeltid gällande ej blott på denna ö, utan också på Öland samt den sydöstra delen av svenska fastlandet. Penningar av silver präglades sedan 1140-talet, från 1200-talets slut säkert i Visby; man gick då över från vanligen tvåsidiga mynt till brakteater med ett W. Någon gång, tidigast på 1320-talet började Visby som första stad i Östersjöområdet prägla ett mynt vars valör översteg penningens — en tvåsidig örtug om 12 gutniska penningar, senare oftast kallad gote (som bekant gick det 3 örtugar på öret, 8 öre på marken, vid denna tid och till 1500-talet endast räknebegrepp). Visbys initiativ visar tydligt, att staden hade en central ställning i den nordeuropeiska handeln och en stark position inom Hansan. Myntet skulle till sin typ — men ingalunda till vikt och halt — förbli oförändrat till mitten av 1400-talet. Det visar på åtsidan en lilja, slutande i fem mindre liljor — en Mariasymbol eller ett livsträd, symbol för tyskarna i staden — och omskriften +MONETA CIVITATIS, på fransidan Visbys vapen, lammet med fanan och omskriften WISBVCE NSIS. I översättning lyder inskriften: "Staden Visbys

mynt". Medelvikten låg till en början kring 1,3 g. 1361 erövrades ön av Valdemar Atterdag, men detta innebar ingen förändring av mynttypen (fig. 17a). Ca 1400 har medelvikten sjunkit till obetydligt över 1 g, väl också halten. Ett par decennier senare ökar utmyntningen, diametern blir mindre och såväl inskrift som bilder märkbart sämre — felstavningar är vanliga, lammet's fana ser ofta ut som en vimpel (fig. 17b). När Erik av Pommern satte sig fast på ön fortsatte han slå gotar — vikten var nu nere i 0,80 g eller ännu lägre — och penningbehovet medförde, att såväl gotarna som W-brakteaterna (fig. 18) till sist präglades i nästan ren koppar (jämför de danska kopparsterlingarna!). Något silver innehåller dock den ytterst sällsynta gote, som med oförändrade typer slagits i Eriks namn med inskriften + REX ERIC GOTOR [um] och + NONETA WISBIEN[sis]. Exemplet i Kungl. Myntkabinettet är förkommet sedan 1800-talets slut (fig. 19), men i Danmark finns ett nött dylikt, framkommet för några år sedan och i privat ägo — det väger 0,49 g.

I Gotlands Fornsal förvaras ett par provmynt på stor platt i koppar resp. tenn, som kan tyda på att man vid denna tid planerade att slå större mynt; de är av samma typ som den vanliga goten.

När Erik överlämnade Gotland till Kristian I (1449) var öns myntväsen i grunden förstört. Även om man ännu en tid räknade i mark gutnisk, slogs inga fler mynt efter denna myntfot, utan man utmyntade senare efter den danska, främst hvider, på 1500-talet även högre nominaler (sist 1565).

FIG 19
Visby, örtug (gote), slagen sannolikt på 1440-talet i Eriks namn. Titeln "Rex Gotorum" betyder "guternas konung". Känd i två ex. Efter teckning i H. Hildebrand, Sveriges Medeltid I:2 (1894).

Pommern

Som framgått av en artikel av Jørgen Sømod (MYNTKONTAKT 1978/8, s. 212) finns det anledning att förmoda, att ett pommerskt mynt med grip på ena sidan samt ett kors med E i varje korsvinkel på den andra, präglats av Erik efter dennes återkomst till Pommern-Stolp, dvs under åren 1449-59.

Litteratur:

- T. G. Appelgren: Förteckning öfver Antellska myntsamlingens i Helsingfors svenska mynt. I. Helsingfors 1906.
- G. Galster: Danmarks Mønter. *Nordisk Kultur*. 29. Sthlm 1936.
- G. Galster: Unionstidens udmøntninger. Danmark og Norge 1397-1540, Sverige 1363-1521. Khvn 1972.
- M. Hallberg: Några anteckningar om Åbo mynten. Helsingfors 1919.
- P. Hauberg: Danmarks myntvæsen i Tidsrummet 1377-1481. *Aarbøger for nordisk oldkyndighed og historie*. Khvn 1886.
- P. Hauberg: Gullands myntvæsen. *Aarbøger for nordisk oldkyndighed og historie*. Khvn 1891.

- H. Hildebrand: *Sveriges medeltid*, del I:2, Sveriges mynt under medeltiden. Sthlm 1887 (särtryck). Nytryck med register utg. av L.-I. Jönson och B. Saxin. Göteborg 1969.
- L. O. Lagerqvist: Frågor rörande svensk myntprägling vid mitten av 1400-talet. *Nordisk Numismatisk Årsskrift*. 1961.
- L. O. Lagerqvist: Svenska mynt under vikingatid och medeltid (ca 995-1521) samt gotländska mynt (ca 1140-1565). Sthlm 1970.
- L. O. Lagerqvist: Örtug. *Kulturhistoriskt Lexikon för nordisk medeltid*. 21. Khvn-Malmö 1977.
- F. Lindahl: Danmarks mønter 1377-1448. *Nordisk Numismatisk Årsskrift*. 1955.
- B. Malmer: Mecklenburgian bracteats with a bull's head and the monet-

- ary history of Sweden. *Numismatica Stockholmiensia*. I. 1975-1976. Stockholm 1978.
- B. Malmer: Svenska småmynt 1360-1520. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*. 1977, s. 137 ff.
- N. L. Rasmusson: Två gotlandsmynt från senmedeltiden. *Fornvännen*. 1938, s. 125 ff.
- N. L. Rasmusson: Äldre forskning om Gotlands mynt från tiden 1300-1565. *Gotländskt Arkiv*. 1957.
- N. L. Rasmusson: Abo, Fyrk, Gote, Grossus, Hvid, Lebard, Mark, Penning. Artiklar i *Kulturhistoriskt Lexikon för nordisk medeltid*. 1-15. Khvn-Malmö 1956 ff.
- J. Somod: Ett mynt från Pommern. *MYNTKONTAKT*. 1978/8.
- B. Thordeman: Sveriges medeltidsmynt. *Nordisk Kultur*. 29. Sthlm 1936.

FIG 20

Erik av Pommerns unionssigill. Som hjärtsköld ser vi Norges yxbärande lejon – den centrala placeringen måste sannolikt förklaras med att Erik först tillträdde detta rike, på initiativ av dess drottning Margareta, och att han där var arvkonung. Vapnet är sedan kvadrerat med överst Danmarks tre krönte leoparder och Sveriges tre kronor, nederst med folkungalejonet och den bevingade pommerska gripen. Inskriften lyder (översatt från latinet): "Sigill för Erik, av Guds nåde rikena Danmarks, Sveriges och Norges, de slavers och göters konung, och hertig av Pommern". Riksarkivet, Stockholm. Foto: Hans Rydberg.

SVENSKA MYNT

2 kr 1913	01a0	750:-
2 kr 1936	01/0	105:-
2 kr 1954	01/0	50:-
2 kr 1961	01a0	75:-
1 kr 1888	1?	175:-
1 kr 1953	01a0	100:-
50 öre 1927	0	700:-
50 öre 1928	01a0	260:-
50 öre 1946	0	120:-
10 öre 1890	0	1300:-
10 öre 1909	01/0	350:-
10 öre 1917	0	150:-
5 öre 1874	1+	450:-
5 öre 1881	1+	150:-
5 öre 1916 k.6	01a0	375:-
5 öre 1922	01a0	425:-
5 öre 1943	0	325:-
5 öre 1950 j.	0	200:-
2 öre 1905	0	200:-
2 öre 1909	0	375:-
2 öre 1916 1.6	0	300:-
2 öre 1920	0	175:-
2 öre 1930	0	125:-
1 öre 1876	1	200:-
1 öre 1878	1	200:-
1 öre 1907	0	75:-
1 öre 1909 st. k	0	350:-
1 öre 1911	0	200:-
1 öre 1923	0	150:-

**PEO MYNT &
FRIMÄRKEN AB**

DROTTNINGGATAN 29.
BOX 16245, S-103 25 STOCKHOLM
TELEFON 08-21 12 10

Medaljserien Nordens huvudstäder

Det är ju så – både när det gäller medaljer och mynt – att präglingens bilden blir bättre eller sämre till sin verkan vid prägling i olika storleksgrader. Sporrongs nya konstmedaljer över de fem nordiska huvudstäderna levereras antingen i 75 eller 45 millimeters storlek, så här kan man lätt studera denna dimensioneringsfråga. Medaljerna över Stockholm, Köpenhamn och Oslo förefaller bäst i litet format, Reykjaviksmedaljen (och här kommer bara titelsidan ifråga) i stort format och Helsingfors-medaljen lika bra i bådadera.

Till intrycket bidrar också i högsta grad präglingens metall och patineringsen. Guld och prägling i "guldbrons" förhöjer ofelbart uttrycksstyrkan. Skokrämsbruna får bronsmedaljer inte gärna vara, hellre svarta. Silver är svårt att patinera vackert och avslöjar ganska obarmhärtigt brister i modellering och teckning. Med hänsyn till guldpräglingens mångahanda fördelar framstår det som ett önskemål för samlare och konstvänner att många nya, utmärkta medaljarbeten levererades i förgylld brons.

Stadsbilder och byggherrar

Den nya medaljserien över Nordens huvudstäder är ett bra svenskt initiativ och den är kunnigt och omsorgsfullt genomförd med anlitande av nordiska konstnärer.

Stockholm-medaljen är utförd av skulptrisen Elsie Dahlberg. Titelsidan ger ett perspektiv av gammal och ny stadsbebyggelse i en blandning som går bra fram i lilla silverformatet, fränsett övre delen, där Söders höjder bildar ett tyngande virrvarr. Porträttsidan med sin formrika modellering är den kanske bästa i hela serien, men Celsing borde hetat Tengbom och Birger Jarl får inte framställas som en bonde. F ö stavas inte Birger med j.

Köpenhamnsmedaljens titelsida med kvarteren sedda från ovan och ett mycket lyckat bokstavssnitt är styvt gjord och kontrasterar i högsta grad mot det band av stråtrövarer, porträttsidan framvisar. Så avbildar man inte kungar eller i varje fall inte andliga stormän sådana som är ärkebiskop Absalon, en av den nordiska medeltidskyrkans främste. Det kan ha sina skäl men förefaller lite snällt att, som här, endast kalla honom biskop. I köpenhamnssigillet omskrift har ett bokstavsfel insmugit sig.

Oslo-medaljens kungasida har ett par porträtt som är mycket fina och välteknade, och ett tredje, det av

Haakon VII, är också porträttlikt. Men man kommer inte ifrån att det på ett olyckligt vis förtar det vackra och förnäma intrycket av denna f ö utmärkta medaljsida. Oslo-medaljens fränsida är mer konventionell med sin nykomposition av stadsbilden. När man ser stadsvapnet med sin klumpiga sköldform här, tänker man: Gud ske lov att vi slapp Sankt Erik på Stockholmsmedaljen.

Reykjavik-medaljen av Helgi Gislason har en vacker landskapsbild av staden år 1836, stilenlig i uppläggningsen. Skada bara med de fula bokstäverna över fjällen. Fränsidan med sina diffusa porträtt utgör väl svaret på utgivarnas föreskrifter. Som skulptural och allmänt dekorativ effekt har de beramade högsättesstolparna här varit på plats.

Sist men inte minst förtjänar Helsingfors-medaljen uppmärksamhet. Utförd av den unge Martti Aihä är detta den kanske gedignaste och för vår tid mest representativa i serien. Ingendersa sidan är bättre än den andra, båda är lika bra och båda är helt genomarbetade, i uppläggningsen och i detaljer. Porträtten av bygg-

Forts sid 11

Huvudstadsmedaljerna forts från sid 10

herrarna är bättre individualiserade i Aihas version än i Elsie Dahlbergs, men på ett annat vis än hennes "gubbsida" mer fängslande. Aiha bygger ingen egen fantasistad av sina huvudstadsbyggnader. Han håller dem skilda från varandra som tavlor på en utställning. Emellertid är de inte "målade" och utstrukna med pensel som tavlor utan upplagda så att de delar ljuset i skuggor och dagrar. Så skall det se ut på en medalj! Skada bara att den verkliga, skulpterade medaljen numera ibland präglas på alltför tjockt ämne. Den onödiga, släta kanten blir för bred, och särskilt tråkig är den, om den förses med allehanda stämplar, haltuppgifter, upplagesiffror m m. Brädspelsbrickor och ishockeypuckar får medaljerna inte likna. Även gjutna medaljer är, som alla vet, gärna tunna i kanten, om de är av bästa kvalitet.

H. Wideen

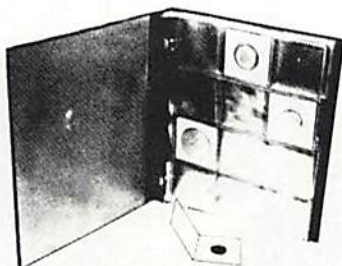
EN NUMIS- MATISK RÖVAR- HISTORIA

läses i Gotlands Läns Tidning för den 15 augusti 1856; en korrespondent skriver till tidningen: "D. 19 sistl. Juli blef författaren af dessa rader vittne till följande egna händelse. Vid en fiskfärd samma dag åt Östergarn köpte jag nemligen af en fiskare, vid ett af dervarande fisklägen, en tjug nyligen fångad torsk. Den skulle kosta 16 sk. Rgs. Då jag vid liqvidens uppgörande icke hade mindre mynt än 24 sk. i silfver, upplyste fiskarn att han mycket lätt hade kunnat ge tillbaka, om han haft kvar den åtta-skilling i silfver som, förvarad i en tenn-dosa, nyss på sjön fallit ur hans ficka i hafvet. - Efter något dividerande i torskhögen föllo fiskarns ögon på en torsk af misstänkt utseende. Den var nemligen ovanligt bukig och liksom kantig. Utan barmhertighet sätter han en knif i fiskens buk och framtager derur ... sin tenn-dosa, som hade vidpass 3 1/2 tums längd, 2 tums bredd och 3/4 tums tjocklek.

Forts sid 21

COIN

KVALITETSPARMEN för
myntfodral från Dansko. USA

Stadig och gedigen i bokformat
Pärm med 9 blad 39: 50
inkl. moms

PAKETPRIS!

Pärm med 100 fodral 56: — totalt
inkl. porto. (Insatt på vårt Pg)
(4 stort. passar alla mynt)
Kvantitetsrabatt för återförsäljare

MATTSSONS MYNTHANDEL

Kungsängsgatan 21 B
753 22 Uppsala
Telefon 018 - 13 05 54
Postgiro 22 59 90 - 9

TB MYNT HB

U. Thimberg R. Berglund
Prislista nr 8 sändes gratis
på begäran

KÖPER BYTER SÄLJER

MYNT & TILLBEHÖR
LITTERATUR

Erstagatan 14
116 36 Stockholm
Tel. 08 - 41 01 33

Öppethållande:
Vard. 10-18
Lörd. 10-13

ULF NORDLINDS MYNTHANDEL AB

Nybrogatan 36 • Box 5132, 102 43 Stockholm
Telefon 08 - 62 62 61

KÖPER • SÄLJER • VÄRDERAR
MYNT • SEDLAR • MEDALJER
ORDNAR

Numismatisk litteratur

Lagerkatalog utkommer två gånger årligen
Medlem av Sveriges Mynthandlares Förening

Medalj "Internationella Barnåret 1979"

Myntverket kommer att utge en medalj med anledning av Internationella Barnåret 1979 och har fått särskilt tillstånd att på medaljen använda den internationella symbolen för barnåret.

Medaljen är inte i första hand avsedd som ett samlarobjekt utan vill främst påminna om Förenta Nationernas beslut att året 1979 särskilt skall ägnas barnen i världen. Medaljen görs relativt liten, 30 mm i diameter, och de som så önskar kan få den försedd med en ögla så att den kan bäras som hängsmycke.

Medaljen har utförts av skulptören Marita Norin som på medaljens ena sida velat ge uttryck för barnets behov av ömhet och kärlek. Den andra sidan visar den internationella symbolen för barnåret.

Medaljen, som kommer att kosta 85 kronor, säljes direkt av myntverket under 1979 med beräknad början i slutet av februari.

Den nionde internationella numismatiska kongressen

Det är nu sex år sedan den åttonde internationella kongressen ägde rum i New York och Washington D.C. I september möts ånyo numismatiskt intresserade från hela världen för att lyssna på föredrag, diskutera numismatiska frågor och knyta kontakter.

Den nionde internationella numismatiska kongressen förläggs till Bern och kommer att pågå mellan den 10 och 15 september. I nästa nummer av Myntkontakt hoppas vi kunna återkomma med detaljerade uppgifter om kongressen.

FIDEMs KONGRESS OCH DEN INTERNATIONELLA UTSTÄLLNINGEN AV MODERN MEDALJKONST

Den internationella federationen för medaljkonst, grundad 1937, håller kongress vartannat år och i samband därmed anordnas en internationell utställning av modern medaljkonst, denna gång i Lissabon under första veckan i september. Konstnärerna ställer ut individuellt under respektive land. Svenska medaljkonstnärer som är intresserade att anmäla nyare verk bör omgående kontakta skulptör Berndt Helleberg, Saturnusvägen 7, 184 00 Åkersberga, telefon 0764/218 86. En internationell tävling har utlysts av den portugisiska kommittén över ämnet "Barnets år" (som bekant har FN och UNICEF förklarat 1979 för *International Year of the Child*). Även sådana medaljer – som utställs separat – skall anmälas till respektive lands nationella delegat, inte till Portugal. Det bör kanske påpekas, att "årets" officiella symbol inte får användas utan Unicef:s tillstånd. Dyligt har lämnats till den internationella medaljen (utgiven från Holland och försäld bl a i Danmark, men inte i Sverige) och till den medalj som Myntverket i Eskilstuna präglar (notis på annan plats). Inbjudare till utställ-

ningen och kongressen i Lissabon, som äger rum 2-7 september i år, är portugisiska myntverket och Gulbenkianstiftelsen; sistnämnda står för lokalerna och för prissumman till tävlingens vinnare. Programmet för kongressen är rikhaltigt och omfattar föredrag, utflykter, mottagningar m m.

En grupp kommer att anordnas till Lissabon och står öppen för alla intresserade. Även myntsamlare har nog en del att hämta – bl a kan man få se framlidne Calouste Gulbenkians förnämliga klassiska myntsamling i urval i stiftelsens vackra och nyuppförda museum. De som är intresserade bör emellertid snarast anmäla detta antingen till Helleberg (se ovan) eller till Svenska Numismatiska Föreningens kansli (tel. 67 55 98 vard 11.30-13, lörd/sönd stängt). Närmare uppgifter om program, pris etc kommer under våren. Som framgår av meddelande intill detta äger den internationella numismatiska kongressen rum en vecka senare i Bern, Schweiz. Dyliga anordnas vart 6:e år (senast i New York och Washington 1973).

LL1

RECENSIONER

Numismatica Stockholmiensia. I. 1975-1976. Annual reports and acquisitions of the Royal Coin Cabinet, National Museum of Monetary History. Edited by Brita Malmer, Ulla Westermark. 62 s, varav 4 pl. Stockholm 1978. ISBN nr 91-7191-393-4. Cirkapris 10 kr. Beställes från Kungl. Myntkabinettet, Box 5405, 114 84 Stockholm, eller genom bokhandeln.

Kungl. Myntkabinettet blev vid omorganisationen den 1 juli 1975 en självständig del av institutionen *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer*; därtill fick det tillagt den förklarande titeln *Statens museum för mynt-, medalj- och penninghistoria*. Kungl. Myntkabinettets nyförvärv katalogiseras numera i en särskild serie med inventarienummer börjande med 100.001. Det har också ansetts önskvärdt att publicera dessa förvärv i en särskild serie. Tidigare skedde detta - sedan 1891 - tillsammans med arkeologiska objekt, medeltida konst o dyl, som tillfallit Statens Historiska Museums olika avdelningar. Var dessa äldre tryckta förteckningar återfinns är angivet på sista sidan i den nya skriftseriens första häfte. Här hade det kanske kunnat tillfogas att de vetenskapligt intressantaste nyförvärven sedan 1935 återfunnits mera utförligt beskrivna i Kungl. Myntkabinettets årsberättelser i Nordisk Numismatisk Årsskrift 1936 ff.

Det nu föreliggande häfte I omfattar dels fyra uppsatser på engelska, dels en förteckning över nyförvärv efter ämnesgrupper (mynt, sedlar, aktiebrev, obligationer, checkar, växlar, medaljer, varia samt fynd). Den senare innehåller alla köp, gåvor etc, under andra halvåret 1975 och hela kalenderåret 1976. Det stora fyndet 1969 från Karolinska sjukhuset, Solna, presenteras i två tabeller (6 580 mynt; nedlagt under Karl IX:s regering).

Efter en inledning av Kungl. Myntkabinettets chef docent Brita Malmer följer de ovan nämnda uppsatserna. Den första är av Ulla Westermark och behandlar ett sällsynt romerskt provinsmynt av

brons, slaget i Amastris i Paphlagonien under Trajanus I. Brita Malmer tar därefter upp frågan om de senmedeltida, låghaltiga tjurhuvudbrakteaterna från Mecklenburg, som förmodats kunna vara åtminstone delvis slagna i Sverige (N.L. Rasmusson i *NNÅ* 1937, s. 200; L.O. Lagerqvist, grupp XXXI, m fl; materialet har systematiserats av O. Sæther i *NNUM* 1965, s. 173 ff.). Denna teori avvisades 1976 av Jørgen Steen Jensen vid ett symposium i Warszawa (stencil; skall senare tryckas i en publikation från detta möte); han byggde på ett noggrant studium av fynd av dylika mynt i Danmark och dessas distribution över landet. Malmer har gjort en liknande undersökning beträffande Sverige (tabell s. 12, innefattande 10 281 medeltida mynt, varav 1 189 brakteater med tjurhuvud) och denna bestyrker Steen Jensens åsikt att dessa mynt måste ha importerats, de flesta kanske i början av 1400-talet, då präglingen av inhemska brakteater synes ha varit inställd. Bengt E. Hovén publicerar i den tredje uppsatsen två guldmynt, dinarer, som representerar skilda tider och områden inom Islams kultur. Den ena är en fatimid från Tripolis i Libanon (1048/9), den andra är slagen av en furste av marinidernas dynasti i Fez, Marocko, ca 1374-93. Den avslutande uppsatsen är av Ernst Nathorst-Böös och behandlar Kungl. Myntkabinettets nya samlingsområde, aktier, obligationer m m, som tagits upp efter förvärvet av Bankmuseet 1974. Han avbildar också det äldsta aktiebrev som finns bevarat, undertecknat 1728 av bl a Jonas Alström(er) för "Manufactur-Wärcket" i Alingsås och utställt på Nicodemus Tessin d.y., som avled samma år (inte 1720, som det står i texten), varefter det transporterades på hans son Carl Gustaf.

Två märkliga föremål, som endast förtecknats men förhoppningsvis kommer att mera utförligt behandlas i annat sammanhang, har avbildats som fig. 13 och 14. Det är dels ett tjockmynt från Sten Sture d.y., slaget med 1512 års örtugs-

stammar och förvärvat ur Gunnar Ekströms samling, dels en hittills okänd medalj i gjutjärn av Leonard Posch, utförd 1814 och föreställande den svensk-preussiske generalmajoren C.G. von Helvig; det kan tilläggas, att den inköptes på Svenska Numismatiska Föreningens andra auktion 1976 ur landsfiskal Holmbergs (Norrtälje) efterlämnade samling. Proveniensen för sällsynta eller unika föremål är alltid intressant.

Lars O. Lagerqvist

Albert Pick: *Papiergeld-Lexikon*. München, Mosaik-Verlag, 1978. 416 s, rikt ill. DM 68:--.

Albert Pick har genom en tjugoförårig omfattande produktion av tidskriftsartiklar och böcker om sedlar gjort sig internationellt känd som expert på området. Han började själv som sedelsamlare; hans stora samling övertogs 1964 av Bayerische Hypotheken- und Wechselbank, och Albert Pick är nu anställd som kurator för samlingen, som numera har vuxit till över 270 000 exemplar. Där har han givetvis ett utomordentligt, svårligen uttömbart studiematerial.

Föreliggande arbete är ett ambitiöst försök att besvara alla såväl elementära som sofistikerade frågor, som sedelintresserade personer kan tänkas ställa. Boken är, som titeln anger, ett *lexikon* med alla artiklar arrangerade under uppslagsord i strikt alfabetisk ordning. Där finner vi en rad värdefulla översikter över olika länders sedelhistoria. Mest sysslar boken - helt naturligt, får vi kanske säga - med tyska och österrikiska förhållanden. Där redogöres t ex för allt vad författaren vet om de konstnärer, som deltagit i utformningen av äldre tyska och österrikiska sedlar. Tom presidenterna i Deutsche Reichsbank biografieras, ofta med porträtt. För en icke-tysk läsare är artiklarna om nödsedlar och annan extraordinär sedelutgivning i Tyskland och Österrike under och efter de båda världskrigen av intresse.

Sverige har blivit styvmoderligt behandlat. Artikeln *Schweden* omfattar bara två sidor - föga mer än vad Anhalt fått. Det mesta av artikeln handlar dels om Palmstruch-ska banken, dels om de olika sedelsubstituten under Karl XII. Trots

Forts sid 14

sin korthet innehåller avsnittet om Sverige många fel. Författaren skriver t ex, att sedan Rikets Ständers Bank 1723 lyckats hindra bruket av kassasedlar och approberade assignationer såsom betalningsmedel i allmänna rörelsen, ökade transportsedlarna i betydelse. Detta är helt felaktigt: banken lyckades inte förhindra bruket av ifrågavarande bankhandlingar i stället för transportsedlar. Orsaken till att cirkulationen av transportsedlar steg är i första hand dels att minimibeloppet 1723 sänktes till en sjättedel av det ursprungligen stipulerade, dels att de 1726 förklarades vara lagligt betalningsmedel i all kronans uppbörd (jfr Torgny Lindgren, *Riksbankens sedelhistoria 1668-1968*, Sthlm 1968, s. 44 ff). Författaren omnämner filialbankerna utan att tala om, att dessa banker, som började 1852 (inte 1851!), blev mycket kortlivade; deras "sedelutgivning" hade ingen större betydelse (jfr MYNTKONTAKT nr 7/1977, s 12 f). 1893 existerade det enligt boken 31 sedelutgivande enskilda banker i Sverige: de räknas upp under sina ursprungliga namn. Bland de uppräknade bankerna finner vi Enskilda Industribanken i Norrköping (som upphörde 1869!), Malmö Enskilda Bank (upphörd 1868!), Oskarshamns Enskilda Bank (upphörd 1889!) och Vadstena Enskilda Bank (upphörd 1879!). Antalet sedelutgivande enskilda banker var sålunda 27 (jfr MYNTKONTAKT nr 7/1977, s. 18). För övrigt är det helt meningslöst att nämna året 1893; det var bankernas sedelcirkulation den 1 januari 1896, som var avgörande för deras kredit i riksbanken. Författaren nämner femkronesedeln 1948 i anledning av Gustav V:s 90-årsdag och berättar, att den gavs ut *zum doppelten Nennwert*, dvs med ett överpris av 5 kronor, men han glömmer att tala om, att detta överpris gick till en fond för Sveriges ungdom. I anledning av att Sveriges Riksbank 1968 firade 300-årsminnet av sin tillkomst gav banken som bekant ut en speciell tiokronesedel; den finns inte omnämnd. Rena mystifikationen är bokens uppgift, att det under första världskriget förekom en del *Notgeldausgaben* i Sverige. - I avsnitt-

et om Sverige finns en avbildning av en Palmstruchska bankens sedel å 10 daler silvermynt 1666 med numret 361 (trycksats I). Det exemplaret kände Aleksanders Platbarzdis tydligtvis inte till (jfr hans arbete *Sveriges första banksedlar. Stockholms Bancos sedelutgivning 1661-1668*, Sthlm 1960, s. 99).

Förutom de sedelhistoriska översiktarna innehåller boken specialartiklar om enskildheter i tillverkningen av sedlar, mestadels med exempel från Tyskland. Vidare får sedelsamlarna farbroderliga goda råd, t ex om upplägandet av en sedelsamling och etablerandet av bytesförbindelser. Samlarna rekommenderas att göra sina smutsiga sedlar rena genom att lägga dem i en vätska, som de kan erhålla genom att blanda klorkalk i kokande vatten; denna övning bör dock företas för öppet fönster! Genom sådant vänligt prat med oerfarna samlare blir boken en sällsam blandning av stort och smått, seriöst och kuriöst.

I mitten av boken finns sexton sidor med *utsökta* sedelavbildningar i färg. Även de många avbildningarna i svart-vitt är mycket goda.

Torgny Lindgren

Ett intressant silvermynt

Gunnar Sundberg i Växjö äger ett intressant litet silvermynt, nämligen ett 1 öre från Fredrik I. Årtalet på myntet ser vid första ögonkastet ut att vara 1732 med tvåan uppochnervänd (myntet i förstoring fig. 1). Men tittar vi efter noggrannare, ser vi, att årtalet är 1736. Vid präglingen har det uppstått en liten "klump", som ligger framför sexan och delvis går ihop med denna siffra: resultatet har blivit någonting som ser ut som en uppochnervänd tvåa.

Det skulle vara intressant att veta, om flera exemplar av 1 öre 1736 med en sådan liten "klump" framför sexan är kända. Har du något sådant i din samling, så låt oss veta det.

Till jämförelse publicerar vi här en bild av 1 öre 1732 (i förstoring fig. 2). Som vi ser har tvåan i årtalet på detta mynt rak "fot".

T.L.

Fig. 1. 1 öre 1736 med liten "klump" framför sexan. Förstoring.

Fig. 2. 1 öre 1732. Förstoring.

FRÅGE-SPALTEN

Om du vill göra en fråga om ett mynt eller något annat föremål i din egen eller någon annans samling eller du vill diskutera någon uppgift i den numismatiska litteraturen, så skriv till MYNTKONTAKTS FRÅGESPALT.

Skicka gärna med ett tydligt foto av föremålet. Avritningar, blyerts-kalkeringar och sådant duger inte.

Men skicka inte in frågor rörande samlarvärdet på dina föremål. Frågor om värdet besvaras inte.

Skriv helst på maskin och bara på en sida av papperet. Underteckna med namn och adress: anonyma brev publiceras inte.

Suomalaiset lukijamme voivat, jos niin haluavat, kirjoittaa kysymyksensä suomeksi.
Me käännämme mielellämme kysymykset suomesta ruotsiksi.

Fråga:

Jag undrar hur jag skall förvara järnmynt. Har läst att man kan stryka försiktigt ett skikt med ofärgad vaselin, som skydd mot rostangrepp. Nu undrar jag:

Ar vaselin skadligt för järnmynt eller myntmetaller över huvud taget? Järnmynt speciellt har en benägenhet att rosta vid minsta fuktighet i förvaringsluften. Vore tacksam för Ert utlåtande om saken.

Leif Schütz, Stockholm

Svar:

Ang. förvaring av järnmynt. Vaselin är så vitt jag vet inte skadligt för järn. Någon undersökning har dock inte gjorts.

Ett annat ytskydd som man på Tekniska Institutionen på Riksan-tikvarieämbetet eventuellt skall prova på medaljstansar av järn är Tectyl 210 i sprayform (lösligt i aceton). Det ger ingen missfärgning men en tunn något glansig yta. Tectyl används sedan en längre tid på Livrustkammaren till vapen. Tectyl kan beställas på firma Svenska Valvoline Oil AB, tel 08/86 00 60. Innan man skyddar mynten med

fett eller annat bör mynten rengöras i etanol. Mynten måste vara absolut torra.

Ett annat intressant ytskydd som skall utprovas på Tekniska Institutionen är VPI (Vapour Phase Inhibitor). Det är ett pulver, som är en organisk nitrit med ångtryck (kan avdunsta) och lägger sig som en hinna på metallen. pH ligger över 7.

Gunnel Werner

Fråga:

Heter det tiokronorsedel eller tiokronesedel? I motion 1976/77:600 föreslogs "utgivandet av en ny tiokronorsedel". I ett referat av motionen i MYNTKONTAKT 1977 nr 10, s. 18, har signaturen T.L. ändrat motionärens uttryck tiokronorsedel till tiokronesedel. Varför?

Aron Ekman, Uppsala

Svar:

Om jag hade tryckt av motionen ordagrant, så skulle jag givetvis ha behållit originalets uttryck tiokronorsedel. Men nu var min artikel – som du själv säger – ett referat. I indirekt anföring är det ingalunda nödvändigt att begagna originalets uttryck, bara referenten inte förvanskar innebörden genom att "ändra".

I sakfrågan kan jag säga, att enligt äldre språkbruk hette det tiokronesedel, liksom det hette åttaskillingssedel, inte åttaskillingarsedel. Svenska Akademiens ordbok har endast "femkronesedel" och "hundrakronesedel", men däremot inte "femkronorsedel" eller "hundrakronorsedel". 1873 års myntkonvention och samma års myntlag samt därav föranledda författningar talar på samma sätt om "20-kronestycken", "10-kronestycken", "2-kronestycken" och "1-kronestycken", inte om "20-kronorsstycken" etc.

Formen tiokronorsedel tillhör ett språkbruk, som har blivit vanligt under de senaste årtiondena. Här några exempel.

I motion i AK 1955:69 talas om "hundrakronorsedelar", "femtio-kronorsedelar", "tiokronors-

sedlar" och "femkronorsedelar". I kungörelse om nya sedlar på femtio kronor och tio kronor den 23 april 1965 (SFS 68) talas om "femtio-kronorsedel" och om "tiokronorsedel".

I proposition 1972:63 anges som propositionens huvudsakliga innehåll förslag "att tiokronorsmynt skall tillverkas"; i finansutskottets betänkande 1972:17 talas både om "tiokronorsmynt" och om "femkronorsmynt".

1973 väcktes tre motioner om "slopande av femkronorsmyntet", nr 123, 377 och 381. Där talas också om "femkronorsedelar" och om "enkronorsmynt" (!). I sitt betänkande 1973:36 begagnar finansutskottet däremot uttrycken "femkronemynt", "en- och tvåkronemynt" och "femkronesedlar".

I motion 1971:298 föreslås "införande av en 500-kronorsedel". I motion 1975:229 begagnas uttrycken "5-kronorsmynt" och "5-kronorsedel". Förslag om "införandet av en 500-kronorsedel" väcks återigen i motion 1976/77:600.

I den ovannämnda motionen 1976/77:600 talas även om "tusen-kronorsedel" och om "enkronorsmynt" (!).

Jag kan inte se något skäl att rata den gamla formen tiokronesedel. Jag känner en viss skillnad i nyans mellan sammansättningar med -kronors- och sådana med -krone-. Jag kan tänka mig att köpa en hundrakronorsak: den betalar jag med en hundrakronesedel. Hjalmar Bergman säger på ett ställe, att "portieren bestod honom en tiokronorsbugning"; förhoppningsvis blev portieren belönad med en tiokronesedel.

Låt emellertid inte mig behålla sista ordet. Jag föreställer mig, att redaktören för MYNTKONTAKT gärna tar emot flera inlägg i denna fråga. Men att formen "enkronorsmynt" är helt orimlig – det är vi väl alla överens om?

Torgny Lindgren, Uppsala

Forts sid 16

**GYNNA
MYNTKONTAKTS
ANNONSÖRER**

Fråga:

Nyligen köpte jag från en mynt-handlare en sedel utgiven av Smålands Privat Bank. I katalogen uppgavs sedeln vara 3 riksdaler banco 1837. När jag erhöll sedeln, upptäckte jag, att året 1837 var skrivet med bläck ovan ett tryckt årtal 1842. Enligt A. Platbarzdis' arbete *Sveriges sedlar III*, sid. 64, utgav Smålands Privat Bank under första oktroyen sedlar å 3 riksdaler banco såväl 1837 som 1842. Skiljer sig dessa 3-riksdalersedlar åt på något sätt förutom i fråga om året? Jag tycker, att det skulle ha varit naturligare, om året 1842 hade skrivits med bläck över 1837.

Magnus Widell, Habo

Svar:

Smålands Privat Banks sedlar å 3 riksdaler banco utgivna 1837 har året 1837 *anbragt genom tryck* som du kan se av avbildningen här (exemplaret i Kungl. Myntkabinettet; foto Jüri Tamsalu; skala 1:2).

Sedlar å 3 riksdaler banco utgiv-

na 1842 har på samma sätt året 1842 *anbragt genom tryck*. Om det på din sedel finns ett tryckt årtal 1842, innebär det, att sedeln utgivits tidigast 1842; året 1837, som på din sedel står skrivet med bläck ovan det tryckta året 1842, kan

sålunda inte ha skrivits dit 1837 utan tidigast 1842. Vad sedan meningen har varit med att med bläck skriva året 1837 ovan det tryckta året 1842 – det kan nog ingen säga.

Torgny Lindgren

UTSTÄLLNINGAR

På Kungl Myntkabinettet pågår sedan senhösten tre smärre utställningar kring Helgeandsholmen och myntfynden där, Örebrofynden och senare grävningar på Helgö.

Av dessa tre utställningar, alla intressanta i sina av nödvändighet begränsade format, finns det anledning att komma med några frågetecken kring den första av dem. Den kan ha tillkommit under tidsnöd, vilket skulle vara en förklaring till vissa brister.

Vid en söndagsgenomgång har jag lagt märke till följande:

1) En räknepening från 1500-talets slut kallas "spelpenning" i föremålstexten men helt riktigt "räknepening" i kommentaren.

2) Lovisa Ulrika säges ha präglat mynt; skall givetvis vara Ulrika Eleonora.

3) Markus Kock (så stavas namnet ju alltid, t ex hos Wolontis i hans avhandling) har blivit Koch.

4) Tekniken säges ha hunnit ganska långt i England och Frankrike 1638 och som källa används John Craig: *The Mint*, men i själva verket hade den effektiviserat man

nått fram till sitt upphov långt in i 1500-talet och i Tyskland.

5) Riksdalermynt präglades 1633; i den angränsande svenska utställningen finns ett sådant utställt. Däremot präglades ej några fyra- eller tvåmarkar 1639, vilket man tycks göra gällande i översikten av myntningen. 1639–1641 myntade man ju i Sala; en blyertsnotering finns visserligen på en av skärmarna, den kanske härrör från utställarna.

6) Mynten har utställts baklänges, dvs de yngsta först och de äldsta sist. Detta bestämmer givetvis utställarna, men nog verkar det konstigt. Kanske hade man utgrävningen i tanken och börjar med det översta lagret?

7) De handskrivna tabellerna är inte lätta att förstå; de saknar varje kommentar och det gör dem inte roligare. Kungl Myntkabinettets utställningar brukar vara både vackra, sakliga och instruktiva vi får hoppas på en återgång till den traditionen.

Egon Ahrmann, Sollentuna

Svar till Egon Ahrmann

Under år 1978 har åtskilliga numismatiskt högtintressanta föremål påträffats på olika platser i landet. Utställningen "Numismatiskt nytt från Helgeandsholmen, Örebro och Helgö" öppnades vid en sammankomst i Samfundet Kungl myntkabinettets Vänner den 14 oktober 1978 i Medaljsalen och pågår till den 4 februari 1979.

Om Örebrofynden hade jag glädjen att få informera MYNTKON-TAKTs läsare redan i oktober 1978 genom artikeln "Örebro som myntort under 1200-talet". I en av de tre utställningsmontrarna visas dels blyavtrycken från Örebro, dels exempel på liknande avtryck funna i Lödöse, dels det unika blybandet med avtryck av en AROS-brakteat funnet i Nyköping. Innehållet i montern är av en art som nödvändiggör en omfattande revidering av den hittills rådande uppfattningen om 1200-talets svenska mynthistoria.

Under 1978 års grävningar på en av våra viktigaste fornminnesplatser, Helgö utanför Stockholm, hit-

Forts sid 17

tades bl a två exemplar av de ytterst sällsynta inskriftslösa mynt med bilden av en båt och två tuppar, som präglades i Hedeby i södra Danmark i början av 800-talet. (1) I montern visas dessutom samtliga de huvudsakligen arabiska mynt och myntfragment som under närmare 25 års grävningar kommit i dagen. Hittills unik i svensk fyndmiljö är en frisisk sceatta från början av 700-talet (2).

Mynten från 1978 års utgrävningar på Helgeandsholmen ger ett tvärsnitt av Sveriges mynthistoria från 1700-talet ner till 1300-talet. På nivån för "korsvirkesmyntet", som var i bruk under några år på 1630-talet, hittas främst Kristinas 1/4 ören. I mynthuset har dessutom hittats både silverrettören och ämnen till silverrettören (4-5). Enligt Wallroths tabeller (som i avskrift kan studeras på utställningen) producerades under de aktuella fyra åren inte mindre än 6,5 miljoner silverrettören i mynthuset på Helgeandsholmen. 1500-talet är svagt representerat i grävningsfynden (liksom i de flesta kyrkfynd). 1400-talsmynten visar en karaktäristisk blandning av svenska, danska och andra utländska mynt. De hittills äldsta mynten är präglade för Magnus Eriksson på 1330-1340-talen (3). Enligt utgrävningarna når man under vintern ner till 1200-talslagren. Vi är många som med spänning väntar på de äldsta numismatiska vittnesbörden från Helgeandsholmen. Hur långt ner i tiden kommer de att gå?

Som en följd av museets helt otillräckliga personella och ekono-

Mynt från Helgö och Helgeandsholmen.
Foto: Juri Tamsalu
Skala 2:1

miska resurser måste våra tillfälliga utställningar ordnas med minimal insats av tid och pengar. Det torde dock vara bättre att ordna utställningar billigt och i all hast än att inte ordna dem alls. Som kommentar till Egon Ahrmanns delvis felaktiga detaljkritik vill jag endast påpeka att felaktigheter av olika slag torde förekomma i de flesta utställningar, även i de stora och påkostade. Säkert är att det funnits åtskil-

liga motsvarande detaljfel i de "vackra, sakliga och instruktiva" utställningar Egon Ahrmann önskar en "återgång" till.

De läsare av MYNTKONTAKT, som intresserar sig mera för utställningens sakinnehåll än för dess tekniska ofullkomligheter, önskas hjärtligt välkomna till ett besök under de få dagar som ännu återstår av utställningstiden.

Brita Malmer

NY MYNTHANDEL

VÄSTERÅS MYNTHANDEL har öppnats i närheten av Stora Torget i Gamla Stan i Västerås. Innehavare är K. G. Forssell.

*

PLÅTMYNT – EN VÄDJA

till enskilda ägare och till alla mynthandlare

Undertecknad arbetar med ett verk om svenska plåtmynt, vilket avses ingå som en del i "Sveriges Mynthistoria". Framställningen av detta

samlingsverk sker under ledning av Kungl Myntkabinettet, Stockholm. Vissa delar har färdigskrivits, andra ligger på planeringsstadiet. Plåtmynten skall på grund av sin karaktär ingå som en särskild del.

Av denna avhandling kommer en del att behandla kopparens roll i Sverige – Finland, utmyntningen av plåtar jämte alla förordningar här om, kopparpolitiken, de olika gruvorna, plåtarna som betalningsmedel, transportsätt, de olika stämpelarna, Riksbankens roll m m. En annan del skall behandla fynden av plåtar och en tredje del skall bli en

registrering av antal i valörer, årtal och präglingsorter av det som i dag finns kvar. Det som nu finns i museer, stiftelser, fideikommiss och motsvarande är till stor del känt men vad som enskilda kan äga låter sig icke beräkna. Det skulle emellertid vara av största intresse för resultatet av detta arbete att få låta registrera – vid sidan av det som finns i offentlig ägo – vad enskilda kan äga av plåtmynt. Ett av de resultat som man kan få prova är om "Thordemans lag" gäller även för plåtarna dvs om antalet av dem som

Forts sid 18

finns bevarade står i bestämd relation till de en gång präglade. Om så skulle vara fallet kan viktiga slutsatser dragas om valörerna inbördes.

Jag vädjar alltså till var och en som innehar plåtmynt – ett eller flera – att skriftligen meddela mig där- om enligt anvisningarna härintill. Då jag troligen i många fall måste be om förtydligande kan inte avsändaren få vara anonym. Jag lovar

å min sida att behandla alla svar fullständigt konfidentiellt och att alla som svarar på denna vädjan kommer att få – så snart som möjligt – del av resultatet i form av förteckning över antalet rapporterade plåtmynt för varje år.

Denna vädjan gäller alla privatpersoner samt alla mynthandlare. För att kunna taga detta "blyxtfotograf" över beståndet måste alla meddela sitt innehav pr samma dag. Det är söndagen den 25 februari 1979. Offentliga samlingar enligt

ovan kommer att få ett särskilt brev om saken. Det är första gången något sådant som detta prövas och jag försöker nå så många som möjligt. Ni gör mig därför en stor tjänst om Ni uppmanar andra innehavare av plåtmynt att meddela mig. Denna annons införes i numismatiska tidskrifter i Sverige, Finland, Danmark och Norge. Varje svar om plåtmynt är värdefullt för undersökningen. Tack på förhand.

Bertel Tingström
Box 8032, S 750 08 Uppsala

ANVISNINGAR FÖR SVAR OM PLÅTMYNT

Begagna denna brevmall och sänd svaret till
Bertel Tingström, Box 8032, S 750 08 Uppsala.

Undertecknad meddelar härmed att jag söndagen den 25 februari 1979 var innehavare av nedanstående plåtmynt:

Valör	Mittstämpelns form	Märket i mittstämpeln har nummer enligt C nedan	Regentens namn	Årtal
-------	--------------------	---	----------------	-------

Jag har anledning antaga att mina plåtar är äkta

..... / 1979

Ort

.....

Namn

.....

Adress

A. Ange valör. Denna finns alltid i mittstämpeln.

B. Ange mittstämpelns form. Denna kan vara rund ○ triangelformad △ eller rombisk ◇

C. I mittstämpeln finns under valören ettärke som är något av följande:

1. (pilsköld)	5. (ros mellan två liljor)	9. (krönt B)
2. (M – K på ömse sidor om pilskölden)	6. (stjärna mellan två liljor)	10. (en stjärna)
3. (stjärnor på ömse sidor om pilskölden)	7. (tre stjärnor)	11. (krönt G)
4. (liljor på motsv. sätt)	8. (korslagda pilar)	12. (AIR i monogram)
		13. (L i spegelmonogram)
		14. (krönt C)

D. Ange regenten med namnet såsom det står i stämpeln d v s antingen fullt utskrivet, förkortat, med initialer eller med monogram.

E. Ange årtalet som i de flesta fall finns i hörnstämplarna.

F. Ange så mycket som möjligt av ovanstående, även om plåten är skadad eller otydlig.

**TILL
VITTERHETSAKADEMIENS
BIBLIOTEK INKOMMEN
NUMISMATISK LITTERATUR**

Adress: Storgatan 41
Box 5405, 114 84 Stockholm
Öppet: månd-fred 9-16
MAJ-AUGUSTI 1978

Allen, Derek

An introduction to Celtic coins /Derek Allen.
- London, 1978. - 80 s.
ISBN 0-7141-0841-3

American numismatic society

A colloquium in memory of George Carpenter Miles (1904-1975) /The American numismatic society. - New York, 1976. - 47 s.

Andersen, Ernst

Bankvæsenets oprindelse 30 essays om renter, handel, penge og kredit /Ernst Andersen. - København, 1976. - 288 s.

Bajpai, K.D.

Indian numismatic studies /K.D. Bajpai. - New Delhi, 1976. - x, 188 s., 5 pl.-bl.

Balaguer Prunes, Anna M.

Las emisiones transicionales árabe-musulmanas de Hispania /Anna M. Balaguer Prunes. - Barcelona, 1976. - 161 s. : ill.
ISBN 84-85060-03-2

Banking

in Western Europe. Ed. by R.S. Sayers. Oxford 1964. xii, 403 s.

Biró-Sey, Katalin

Coins from identified sites of Brigetio and the question of local currency /Katalin Biró-Sey. - Budapest, 1977. - 188 s., 15 pl.-bl., 3 utv.-pl. = (Régészeti Füzetek; 2:18)

Bowdoin college. Museum of art

Medals and plaquettes from the Molinari collection at Bowdoin college /by Andrea S. Norris & Ingrid Weber; with an introduction to the medals catalogue by Graham Pollard. - Brunswick, Me., 1976. - xi, 292 s. : ill.

Bowdoin college museum of art
ISBN 0-916606-00-7

Brotman, Irwin F.

A guide to the temple tokens of India. Los Angeles, Calif. 1970. 208 s.

Chaves Tristán, Francisca

La Córdoba hispano-romana y sus monedas /Francisca Chaves Tristán. - Sevilla, 1977. - 190 s., 10 pl.-bl.

Ehrend, Helfried

Speyerer Münzgeschichte: Münzen, Medaillen, Marken und Banknoten /Helfried Ehrend. - Speyer, 1976. - 397 s. : ill.

Ellenius, Allan

Linnaeus in medal art /by Allan Ellenius & Henrik Klackenborg. - Stockholm, 1978. - 42 s.

Public for the bicentenary of the death of the scientist ...

Fogg art museum

Greek numismatic art: coins of the Arthur Stone Dewing collection: [catalogue] /by John Oleson. - [Cambridge, Mass.], 1975. - [57] s. : ill.

Fogg art museum, Harvard University

Die Fundmünzen der römischen Zeit im Grossherzogtum Luxemburg ... 2. - 1977. - 250, (4) s., 15 pl.-bl.
ISBN 3-7861-1132-4

Förschner, Gisela

Kleinkunst in Silber: Schraubtaler und Schraub-Medaillen: eine Ausstellung des Münzkabinetts /Gisela Förschner. - Frankfurt a.M., 1978. - 75 s. (Kleine Schriften des Historischen Museums Frankfurt a.M., :10)

Habrekorn, Raymond

Monnaies de nécessité: émissions locales françaises 1870-1872, 1914-1918-1924, 1940 /par Raymond Habrekorn. - Paris, 1976. - iii, 196 s., 15 pl.-bl.

Société française de numismatique

Hamburger Kunsthalle

Katalog der antiken Münzen in der Hamburger Kunsthalle /bearb. von rainer Postel. - Hamburg, 1976 (2 bd).

ISBN 3-7672-0391-X

1: Text. - 347 s.

2: Tafeln. - 130 s.

Hannemann, Walter

Die Münzen der Stadt Gnoien: Beiträge zur Münzkunde und Geschichte Mecklenburgs /Walter Hannemann. - Minden, 1976. - 60 s.

Haselgrove, Colin

Supplementary gazetteer of find-spots of Celtic coins in Britain, 1977/ by Colin Haselgrove. - London, 1978. - (5), 136 s.

(Occasional paper /University of London. Institute of archeology; 11 a)

Hermansson, Rune

Myntfyndet i Bjuråker /av Rune Hermansson. - Malung 1977.

Särtr. ur: Malung: ur en sockens historia. Pp 187-208.

Jenkins, Kenneth

Coins of Greek Sicily /Kenneth Jenkins. - 2. ed. - London, 1976. - 64 s.
ISBN 0-7141-0838-3

Kamiński, Czesław

Ilustrowany katalog monet polskich 1916-1977 = Illustrerad katalog över polska

mynt 1916-1977 /Czesław Kamiński. - 4. omarb. o. komp. uppl. - Warszawa, 1977. - 218, (3) s.

Kent, John

2000 years of British coins and medals /John Kent. - London, 1978. - 78 s.
ISBN 0-7141-0845-6

Klawans, Zander H.

Imitations and inventions of Roman coins: renaissance medals of Julius Caesar and the Roman Empire /by Zander H. Klawans. - Santa Monica, Ca., 1977. - 136 s.

Kučerovská, Tatána

Moravská medaile: soudobá tvorba = [Medaljer från Moravien. Samtida bilder] /Tatána Kučerovská. - Brně, 1978. - 24 s.
Moravského muzea v Brně

Kunstmedaljen. - Hørsholm, 1978. - 30 s. (Tidskrift för konstnamlere; 5 (1978):1)

Larsson, Gunborg

Vikingatida depåfynd i Småland: seminarieuppsats ... Lunds universitet ... /Gunborg Larsson. - Lund, 1978. - 43 s.

Le Goff, Jacques

Marchands et banquiers du moyen âge. Paris 1972. Que sais-je? 699. 5 éd. 128 s.

Le Rider, Georges

Le monnayage d'argent et d'or de Philippe II frappé en Macédoine de 359 à 294 /Georges Le Rider. - Paris, 1977. - (4), 484 s., 48 pl.-bl., 1 utv.-pl.
ISBN 2-902-617-01-1

Maur, Hans

Gedenkstätten auf Medaillen: Gedenkstätten der Arbeiterbewegung in der DDR als numismatische Motive aus den Beständen des Museums für deutsche Geschichte Berlin /Hans Maur. - Berlin, 1977. - 64 s.

Mihăilescu-Bîrliba, Virgil

Tezaurul de la Magura /Virgil Mihăilescu-Bîrliba, Ioan Mitrea. - Bacău, 1977. - 79 s., 14 pl.-bl.

(Muzeul județean de istorie și artă Bacău. Bibliotheca Carpicae; 1)

Mørholm, Otto

Die lykischen Münzlegenden /Otto Mørholm & Günter Neumann. - Göttingen, 1978. - 38 s., 2 pl.-bl.

= (Nachrichten der Akademie der Wissenschaften in Göttingen. Philol.-hist. Kl.: 1978:1)

Nathorst-Böös, Ernst

Från aes rude till lira i Italien: en historisk krönika i 2500 år / [utställning] / Ernst Nathorst-Böös & Harald Nilsson. - Stockholm, 1977. - 32 s.

= (Skrifter utg. av Kungl. Myntkabinettet - Statens museum för mynt, medalj och penninghistoria: 18)

FÖRENINGAR

Nationalmuseet. Den kongelige Mønt – og medaillesamling
Harry Elstrøm : udstilling foråret 1978 i Den kongelige Mønt – og medaillesamling, Nationalmuseet. – København, 1978. – 32 s. : ill.

Olrog, Frank
Med svensk krona: den svenska kolonien S:t Barthélemys mynthistoria 1784–1878 / Frank Olrog. – Stockholm, 1978. – 31 s.
=(Katalog / Kung. Myntkabinettet ... ; 19)

Pick, Albert
Standard catalog of world paper money / by Albert Pick. – München, 1975. – 720 s. : ill.
ISBN 0-87341-002-5

Pietersen, Frank
Munten van de stad Utrecht / Frank Pietersen. – Utrecht, 1978. – 28 s., ill.

Prošlůe našej rodiny v pamjatnikach numizmatiki = Vårt fosterlands minnesmärken återspeglade inom numismatiken. – Leningrad, 1977. – 220, (4) s.
Summaries in English.

Rittmann, Herbert
Auf Heller und Pfennig : die faszinierende Geschichte des Geldes und der wirtschaftlichen Entwicklung in Deutschland / Herbert Rittmann. – München, 1976. – 132 s. : ill.
ISBN 3-87045-117-3

Schön, Günter
Katalog der Kupfermünzen des Römisch-Deutschen Reiches im 16., 17. und 18. Jahrhundert / hrsg. von Günter Schön. – Graz, 1978. – xi, 233 s. : ill.

Shelov, D.B.
Coinage of the Bosphorus VI–II centuries B.C. / D.B. Shelov ; transl. from the Russian by H. Bartlett Wells. – Oxford, 1978. – 216, (11) s., 3 pl.–bl.
=British archaeological reports : suppl. ser. ; 46)

Suetens, Ivo
Bibliographie numismatique : supplément : ordres et décorations / Ivo Suetens. – Bruxelles 1969 (1)–.
(Travaux / Cercle d'études numismatiques ; 8)
1. – Jmf kat. – 1974.
2. – 1977. – 152 s.

Walker, D.R.
The metrology of the Roman silver coinage ...
3 : from Pertinax to Uranian Antoninus. – 1978. – (6), 159 s.
=(British archaeological reports : suppl. ser. ; 40)

Voegtli, Hans
Bilder der Heldenepen in der kaiserzeitlichen griechischen Münzprägung / Hans Voegtli. – Basel, 1977. – xv, 168 s., 25 pl.–bl. i pärmficka.

BRO MYNTKLUBB, Kristinehamn har auktion 4/2 och möten 19/2, 19/3, 23/4 i Kristinehamns Sparbank med ingång från Nya Kyrkogatan. Upplýsningar tel. 0550/137 69

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad utom juli på AB Västanfors Industriers matsal, S Linjan, Fagersta. Upplýsningar tel 0223/116 71 e kl 17.00 och 0223/172 18 kl 8.30–16.00.

FINSPÅNGS MYNTKLUBB sammanträder sista torsdagen i varje månad på Sparbanken Östergötland, Bergslagsvägen 4, Finspång. Upplýsningar tel 0122/103 89 el 161 20.

FROSTA NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion 22/2, 29/3, 26/4, 31/5 på Fritidsgården i Hörby. Upplýsningar tel 0115/108 87 el 100 78.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad utom juli och augusti på Restaurang Storstugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplýsningar tel 0150/210 45 el 151 00.

KRISTIANSTADSORTENS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion 2/2, 2/3, 16/3, 27/4, 18/5, 8/6, 20/7, 24/8, 21/9, 19/10, 16/11 och 14/12 på Hemgården, Norretullsvägen 9, Kristianstad.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra onsdagen i varje månad på Pensionärsgården, V Trädgårdsgatan 57, Nyköping. Upplýsningar tel 0155/131 31, 133 09, 134 29.

NORRKÖPINGS MYNTKLUBB har möten 20/2, 20/3, 17/4, 22/5, 18/9, 16/10, 20/11, och 18/12 i Fritidsgården, Ektorp.

SAMLARKLUBBEN NUMIS, Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad utom januari, juni, juli och augusti i NV-huset, konferensrummet. Upplýsningar 0910/186 80.

NUMISMATISKA KLUBBEN I UPPSALA sammanträder i Skandia, Drottninggatan 1, kl. 19.30 21/2 (auktion), 19/3 (årsmöte, föredrag) och 25/4 (auktion).

NUMISMATISKA FÖRENINGEN ÖRESUND, Helsingborg har möten första helgfria onsdagen i varje månad på Handelsklubben, Sundstorg 3, Helsingborg. Upplýsningar tel 042/26 21 14.

PITEÅ SAMLARFÖRENING har möten tredje fredagen i varje månad utom juni–augusti. Upplýsningar 0911/710 76, 500 17.

SIGTUNA MYNTKLUBB har möten 21/2, 30/3, 30/4, 30/5 och 17/6 på Drakegården, Sigtuna. Upplýsningar tel 0760/252 23, 357 77.

SAMLARFÖRENINGEN S:T ERIKS MYNTSEKTION har möten 15/2, 15/3 och 19/4 på Karlbergsvägen 32 A, Stockholm, kl 19.30.

TRELLEBORGS MYNTSAMLARKLUBB har möten med föredrag och auktion andra måndagen i månaderna februari – maj i Söderslättis Sparbanks samlingsssal. Upplýsningar tel 0410/345 44.

TÄLJE MYNTKLUBB har möten 15/2, 15/3, 19/4 och 17/5 på Föreningsgården, Torekällberget, Södertälje. Upplysningar tel 0755/185 68 el 405 71.

VILLASTADENS MYNTKLUBB, Smålandsstenar har möten med auktion andra måndagen i varje månad kl 19.00 på Finnvedens Sparbank. Lördagen 3/3 hålles en större auktion i Folkets Hus, Värnamo. Upplysningar tel 0371/322 02.

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING har möten på Örebro läns museum kl 19.30 sista onsdagen i månaderna januari – maj.

AUKTIONER

10/2 SVEA Mynt & Frimärkshandel, Stureplan 4, 114 35 Stockholm. Auktionen hålles på Hotell Anglais.

3/3 Villastadsortens Myntklubb, Smålandsstenar. Auktionen hålles i Folkets Hus, Värnamo, kl 10.30.

10/3 Numismatisk Orden, P. Österlund, Skolgatan 24, 502 31 Borås. Auktionen hålles på Grand Hotell, Borås.

31/3–1/4 B. Ahlströms Mynthandel AB, Mäster Samuelsgatan 11, 111 44 Stockholm. Auktionen hålles på Hotell Sheraton.

5/5 Hirsch Mynthandel AB, Malmskillnadsgatan 29, 111 57 Stockholm. Auktionen hålles på Restaurang Oxen, 1 tr.

11–12/5 Svenska Numismatiska Föreningen, Östermalmsgatan 81, 114 50 Stockholm. Auktionen hålles på Statens historiska museum, Storgatan 41. Endast för medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och i övriga föreningar anslutna till Nordisk Numismatisk Union samt för representanter för föreningar anslutna till Svenska Numismatiska Föreningen.

En rövarhistoria

Forts från sid 11

och mycket riktigt inneslutande den omtalade åtta-skillingen – samma dosa och penning, som fiskarn då nyss på 12 à 14 famnars djupt vatten förlorat. Liqviden kunde nu utan svårighet uppgöras och den så underbart återfunna silfverpenningen kom i min ägo."

Det må nu vara hur det vill med sanningsenligheten, här återger vi berättelsen i första hand som ett exempel på konsekvent genomförd riksgäldsräkning. Mannen säger, att han skulle betala 16 skilling riksgälds. Han lämnade fram ett silvermynt å 24 skilling och fick tillbaka ett silvermynt å 8 skilling;

han måste sålunda, ehuru han inte uttryckligen säger så, räkna även dessa silvermynt i riksgälds. Som bekant hade silvermynten prägelvärdet uttryckt i riksdaler specie. Nu gick det fyra riksdaler riksgälds på en riksdaler specie, och eftersom 1 riksdaler var = 48 skilling, var 1 riksdaler specie = 192 skilling riksgälds. Mannens 24-skilling var sålunda = $(24/192 =)$ 1/8 riksdaler specie och 8-skillingen, som var ute på submarina äventyr, var alltså = $(8/192 =)$ 1/24 riksdaler specie. (Sistnämnda valör hade visserligen inte präglats sedan 1816 men cirkulerade som betalningsmedel t o m 1881.)

T.L.

Kungl Myntkabinettet, Statens museum för mynt-, medalj- och penninghistoria

Narvavägen 13-17, 2 tr
Stockholm

(Buss nr 42, 44 och 69
till Historiska museerna,
tunnelbana till Karlaplan)

Utställningar: Svenska mynt
från 1000-talet till nutid,
Mynt från forna svenska
besittningar, Världens mynt
under 25 århundraden,
Sveriges medaljhistoria och
Medaljens konsthistoria

Tillfällig utställning
från 11 oktober:

Tillfällig utställning
under februari:

Primitiva betalningsmedel

Museet:

Måndag - fredag 11-16
Lördag och söndag 12-17

MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96
Fack, S-104 32 Stockholm 19
T-Rådmanngatan
(uppgång Handelshögskolan)
Telefon 08-34 34 23

Köper • Byter
Säljer • Värderar
Kommissionsuppdrag

Mynt • Sedlar
Medaljer • Tillbehör
Numismatisk litteratur

Öppet: vard. 11–18, lörd. 9–14

NUMISMATISKA FORSKNINGAR I FINLAND

Finlands Numismatikerförbund – Suomen Numismaatikoliitto – utger våren 1979 ett stort bokverk, som innehåller sex uppsatser om olika numismatiska ämnen.

Tre av uppsatserna är på svenska. Professor Oscar Nikula skriver om "De fahnehjelmiska sedlarna och 1792 års riksdag", professor Patrick Bruun skriver om "Kejsarporträtt och forskningsproblem" och fil.mag. Tom Bergroth skriver om "Sankt Georgsorden – en rysk militärorden på 1700-talet". Tre av uppsatserna är på finska. Fil. dr Torgny Lindgren skriver om finska språket på svenska sedlar, fil.mag Tuukka Talvio skriver om romerska mynt i Monrepos gårds samlingar och hum.kand. Hannu Männistö skriver om en myntskatt i Sankt Karins socken. Samtliga uppsatser åtföljs av en längre sammanfattning på engelska.

Bokens format är 25×30 cm. Boken är inbunden och rikt illustrerad samt tryckt på 120 grams konsttryckspapper. Sidoantalet är cirka 150.

Boken säljs endast genom Finlands Numismatikerförbund, PB 895, SF-00101 HELSINGFORS 10. Den kan förhandsbeställas till ett pris av 55 finska mark (inklusive porto) genom inbetalning till förbundets finska postgirokonto 405 245-2. Det går bra att beställa flera exemplar samtidigt.

*

Köper, säljer, byter
och värderar.

Lagerlista.

**VÄSTERÅS
MYNTHANDEL**

Kungsgatan 2
722 11 Västerås
Tel 021/18 45 50

Öppet:
tisd–torsd–fred 16⁰⁰–18⁰⁰
lörd 9³⁰–13⁰⁰

OSLO FRIMERKE- og MYNTAUKSJONER

avholder

AUKSJON nr 9

i Grand Hotel, Oslo,

lørdag 17 mars 1979, kl 12.00

Auksjonen omfatter mynter og sedler. Av norske mynter er det flere topp-objekter, bl a:

"Gimsøydaleren" 1546, kjent privat i 5 ex, hvorav dette er det peneste.

Sedler fra Norge, bl a Norges første seddel, 50 rigsdaler 1695. Svenske sedler, bl a Stora Kopparbergs Läns och Bergslags Enskilde Bank, 10- og 4 R.dr.B.co. 1852. Danske sedler, bl a Rigsdaler 1713.

Katalog sendes mot kr 10:–.

OSLO MYNTHANDEL as
Ullevålsveien 13, Oslo 1, Norge
Tlf (02) 11 35 81

AUKTION 19

Hotel Sheraton – Stockholm, den 31 mars – 1 april 1979

SVERIGE MED BESITTINGAR

Svenska guldmedaljer • Nordiska sedlar
Danmark • Norge
Antika mynt • Utländska guldmynt

Auktionskatalogen utkommer i början av mars
och erhålles mot insättande av kronor 25:– på postgiro 3003-1

B. AHLSTRÖM MYNTHANDEL AB

Mäster Samuelsgatan 11
Box 7662, 103 94 STOCKHOLM
Tel 08-10 10 10

2 Rkd. Rkm. 1857	1+ /01	2 800:–
1 kr 1901 Spegel	0	2 500:–
1 kr 1942 A.U.B.	1/1+	475:–
1 kr 1942 A.U.B.	1+	600:–
50 öre 1943	0	550:–
25 öre 1864 Spegel	0	2 200:–
25 öre 1875	01/0	1 700:–
10 öre 1867 Stgl.	0	450:–
10 öre 1890	01	750:–
5 öre 1857 Bågf. 5:a	0	2 400:–
5 öre 1902 Spegel	0	800:–
5 öre 1909 St.k.	01/0	3 100:–
5 öre 1910	1/1+	1 900:–
5 öre 1927	1+	1 600:–
5 öre 1927	1/1+	1 350:–
5 öre 1942 Brons	01/0	250:–
5 öre 1949	0	175:–
1 öre 1856	1/1+	500:–
1/2 öre 1857	0	150:–
1/2 öre 1858	0	125:–
2 kr 1921 Jub.	0	110:–
2 kr 1921 Jub.	01/0	80:–
2 kr 1932 Jub.	01/0	100:–
2 kr 1932 Jub.	01	80:–
2 kr 1938 Jub.	01/0	70:–
5 kr 1935 Jub.	01/0	75:–
5 kr 1935 Jub.	01	50:–
5 kr 1952 Jub.	01/0	290:–
5 kr 1962 Jub.	01/0	425:–
5 kr 1959 Jub.	01/0	75:–
2 kr 1926	01	155:–

GIDEGÅRDS MYNTHANDEL

Odengatan 38 Box 19119
104 32 Stockholm
Tel. 08-31 13 89

Nyöppnad
samlarbutik
i Karlshamn
(Specialitet Mynt)

F:A SAMLAREN Rune Erixon

Ronnebygatan 11, Karlshamn
Postadress:
Box 170, 292 00 Karlshamn
Tel 0454/139 90

Mynt • Mynttillbehör
Samlartallrikar
Köper • Säljer
Gratis värdering!

JÄMFÖR PRISERNA!

Vi inbjuder till offentlig

MYNT AUKTION I VÄRNAMO

Folkets Hus
lördag 3.3.79 kl 10³⁰.
Visning från 8³⁰.
Cirka 400 objekt.

Utropare:
Ingvar Nilsson,
SNR.

Lista sändes.
Tel efter 17⁰⁰
0371/303 50, 322 02.

VILLSTADORTENS
MYNTKLUBB
330 23 Smålandsstenar

AUKTION 5

Lördagen den 10 februari 1979
kl 10.00
på Hotell Anglais i Stockholm.

Drygt 300 objekt, varav kan nämnas:

Olof Skötkonung,	
Sigtuna, penning	1+
Gustav Vasa, daler 1534	1+
Erik XIV, daler 1562	1+ /01
Johan III, daler 1575	01/0
Karl IX, 8 mark 1608	1+ /01
Gustaf II Adolf, Rdl 1616	01

Visning den 8 och 9 februari
i vår butik kl 11.00-18.00.

Vi skickar gärna vår katalog om vi får 20:- insatta på vårt postgiro 85 96 65-2. Uppge tydlig avsändare.

SVEA

MYNT & FRIMÄRKSHANDEL AB

STUREPLAN 4 · BOX 5358, S-102 46 STOCKHOLM

TELEFON 08-10 03 85, 10 03 95

BANK: SVENSKA HANDELSBANKEN

